

LBRIS

We know
books

PANDECTELE

ROMÂNE

ROMANIAN PANDECTS

1/2022

Wolters Kluwer
Romania

EDITORIAL

11 Mircea DUȚU

„Baremizarea” justiției: avantajele și riscurile unui fenomen

DOCTRINĂ

17 Dumitru-Daniel ȘERBAN

Pierderea cauțiunilor aferente contestațiilor în materia achizițiilor publice ca urmare a pasivității îndelungate a contestatorilor – un memento în sprijinul acestora

24 Mihai MAREȘ, Alexandra ȘINC

Aspecte practice privind aplicarea hotărârii Curții de Justiție a Uniunii Europene în cauza C-282/20 de către instanțele din România

31 Raul Alexandru NESTOR

Respectarea normelor procesuale în activitatea de ascultare a persoanei vătămate minore – garanție pentru soluționarea echitabilă a unei cauze penale

57 Gheorghe POPA

Expertiza criminalistică extrajudiciară ca mijloc de probă

62 Cristina Elena POPA (TACHE)

Locul dreptului internațional al investițiilor în genealogia dreptului internațional

G.D.P.R. ÎN PRACTICĂ

75 Actualitate GDPR

81 Daniel-Mihail ȘANDRU, Marius Cătălin MITREA, Daniela DUȚĂ, Alexandra PINTILIE, Alexandru GEORGESCU, Nicolae-Dragoș PLOEȘTEANU

Prelucrarea datelor cu caracter personal în materia stării civile

DIN ARHIVA PANDECTELOR ROMÂNE

95 Georgiu PLOPU

CAS. I 19 Oct. 1923 (Completul Ardelean) Legitimitate. Contestarea ei. În ce condițiuni poate fi exercitată de succesorii bărbatului. Proces de ereditate. Efecte față de copilul a cărui legitimătate se contestă. Uzufruct vidual. Femeie nedemnă. Invaliditate (1) și (2)

JURISPRUDENȚĂ COMENTATĂ

109 Mihai MAREȘ

Conflict de competență. Plângere împotriva soluțiilor de neurmărire sau netrimiteră în judecată (*I.C.C.J., secția penală, încheierea nr. 432 din 31 august 2021*)

113 Mihai MAREȘ

Recurs în casație. Cazul prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C. pr. pen. Contrabandă. Situație premisă. Achitare (*I.C.C.J., decizia nr. 535/RC din 23 noiembrie 2021*)

118 Mihai MAREȘ

Cerere de revizuire recalificată în recurs în casație (*I.C.C.J., secția penală, încheierea nr. 411/RC din 12 octombrie 2021*)

JURISPRUDENȚĂ NAȚIONALĂ

- 161** Încălcarea securității datelor prin furnizarea datelor personale și de itinerariu despre clienții unei companii aeriene către înalți oficiali ai statului (*Judecătoria Sectorului 1 București, secția a II-a civilă, sentința civilă nr. 6360/2021 din 6 iulie 2021, www.sintact.ro*)
- 174** Contract încheiat la distanță. Semnătură electronică. Titlu executoriu (*Tribunalul Suceava, secția a II-a civilă, decizia civilă nr. 232 din 17 februarie 2021, www.sintact.ro*)
- 186** Beneficiarii reducerii impozitului pe clădiri aferent anului 2020 cu o cotă de 50%, pentru clădirile nerezidențiale. Condiții (*Tribunalul Constanța, secția de contencios administrativ și fiscal, sentința civilă nr. 1144/2021 din 10 iunie 2021, www.sintact.ro*)
- 192** Malpraxis. Instanța competentă potrivit legii speciale (*ICCJ, secția I civilă, decizia nr. 783/2021 din 7 aprilie 2021, www.sintact.ro*)
- 195** Declarații de presă acordate fără mandat de către angajator privind măsurile luate pentru protejarea personalului contra infecției cu Sars-Cov-2. Drepturile avertizorului (*C. Apel București, secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă, decizia civilă nr. 305 din 20 ianuarie 2022, www.sintact.ro*)
- 212** Stimulent de risc acordat personalului angajat în centrele rezidențiale de îngrijire și asistență a persoanelor vârstnice și cu dizabilități în perioada pandemiei, Condiții de acordare (*C. Apel Iași, secția litigii de muncă și asigurări sociale, decizia civilă nr. 43/2022 din 27 ianuarie 2022, www.sintact.ro*)

MERIDIANE JURIDICE

233 Andrei DUȚU

Franța: juridicizarea NFT-urilor (*non-fungible tokens*, jetoane non-fungibile) și provocările (legale) aferente

ISTORIA JURIDICĂ

241 Mircea DUȚU

România, stat național de interes european

Pierderea cauțiunilor aferente contestațiilor în materia achizițiilor publice ca urmare a pasivității îndelungate a contestatorilor – un memento în sprijinul acestora

Dr. Dumitru-Daniel ȘERBAN*

ABSTRACT

The public procurement complaint involves a financial effort for the person resorting to this administrative-jurisdictional procedural institution, the admissibility of the complaint being conditioned, first of all, by the proof of a guarantee whose amount is customized by the estimated value of the contract subject to the award procedure. In the absence of proof of the guarantee, within the term imposed by the delegated legislator, the complaint is invalidated.

The article examines the conditions for the restitution of the guarantee, especially with regard to the term within which it can be returned in accordance with the legal provisions, the regulations issued by the National Council for Solving Complaints and the jurisprudential solutions.

Keywords: *public procurement, guarantee, restitution.*

REZUMAT

Contestarea în materia achizițiilor publice presupune un efort financiar pentru persoana care recurge la această instituție procesuală administrativ-jurisdicțională, admisibilitatea contestației fiind condiționată, în primul rând, de probarea constituirii unei cauțiuni al cărei quantum este particularizat de valoarea estimată a contractului supus procedurii de atribuire. În absența aducerii dovezii constituirii cauțiunii, în interiorul termenului impus de legiuitorul delegat, contestația este invalidată.

* Prezentul articol nu este elaborat în considerarea calității autorului de consilier de soluționare a contestațiilor în domeniul achizițiilor publice în cadrul Consiliului Național de Soluționare a Contestațiilor ori în exercitarea atribuțiilor sale de serviciu, iar opiniile pe care le conține nu reflectă, în mod necesar, poziția Consiliului sau a altor instituții publice.

Articolul analizează condițiile restituirii cauțiunii, mai ales în ceea ce privește termenul în care aceasta poate fi restituită conform dispozițiilor legale, a reglementărilor emise de Consiliul Național de Soluționare a Contestațiilor și a soluțiilor jurisprudențiale.

Cuvinte-cheie: *achiziții publice, cauțiune, restituire.*

Legislație relevantă: Legea nr. 101/2016, art. 61¹

1. Considerații introductive

Se împlinesc patru ani de la instituirea – prin intermediul O.U.G. nr. 45/2018 pentru modificarea și completarea unor acte normative cu impact asupra sistemului achizițiilor publice^[1] – unui mecanism normativ de temperare a procesualității în materia achizițiilor publice, de prevenire a contestațiilor șicanatorii, recte obligația constituirii unei cauțiuni patrimoniale pentru fiecare contestație formulată la Consiliul Național de Soluționare a Contestațiilor.

În redactarea actuală, art. 61¹ alin. (1) al Legii nr. 101/2016^[2] stabilește că, pentru soluționarea contestației sale, sub sancțiunea respingerii acesteia, persoana care se consideră vătămată trebuie să constituie, în termen de maximum 5 zile de la data sesizării Consiliului, o cauțiune într-un anumit cuantum. Indiferent de soluția dată contestației, la cerere, cauțiunea se restituie integral contestatorului după trecerea a 30 de zile de la data rămânerii definitive a deciziei de soluționare. Cauțiunea nu se restituie în măsura în care autoritatea contractantă dovedește Consiliului că asupra acesteia a demarat, în interiorul celor 30 de zile, o acțiune în fața instanțelor de judecată pentru plata de despăgubiri, situație în care, din câte cunoaștem, Consiliul suspendă pronunțarea asupra cererii de restituire a cauțiunii până la momentul la care hotărăște definitiv instanța de judecată cu privire la plata eventualelor despăgubiri, moment de la care Consiliul reia procedura de soluționare a cererii de restituire.

Regula este că această cerere de restituire a cauțiunii se depune la Consiliu și la autoritatea contractantă după expirarea termenului de 30 de zile, însă ea poate fi depusă și înainte, în acest din urmă caz restituirea anticipată fiind posibilă doar dacă autoritatea contractantă declară în mod expres că nu urmărește obligarea contestatorului la despăgubiri.

Consiliul se pronunță asupra cererii de restituire cu respectarea principiilor legalității, celerității, contradictorialității, asigurării dreptului la apărare, imparțialității și independenței activității administrativ-jurisdicționale, printr-o încheiere supusă plângerii la curtea de apel competentă.

Din alin. (8) al art. 61¹ aflăm că, în situația în care nu a fost formulată cerere de restituire a cauțiunii, aceasta din urmă „se constituie venit la bugetul de stat la împlinirea termenului de 3 ani

^[1] M. Of. nr. 459 din 4 iunie 2018.

^[2] Privind remediile și căile de atac în materie de atribuire a contractelor de achiziție publică, a contractelor sectoriale și a contractelor de concesiune de lucrări și concesiune de servicii, precum și pentru organizarea și funcționarea Consiliului Național de Soluționare a Contestațiilor, M. Of. nr. 393 din 23 mai 2016.

calculat de la data la care aceasta putea fi solicitată”, iar tocmai asupra acestei severe consecințe dorim să prevenim contestatorii prin materialul de față, pasivitatea îndelungată a lor riscând să atragă depozedarea de suma consemnată drept cauțiune la dispoziția Consiliului, al cărei quantum poate ajunge la 2.000.000 de lei.

Pentru contestațiile primite începând cu 4 iunie 2018, data intrării în vigoare a obligației legale de constituire a cauțiunilor, termenul de trei ani fie s-a împlinit, fie este în curs de împlinire, contestatorii trebuind să manifeste o diligență sporită pentru a nu se ajunge la depășirea termenului și la văduvirea lor de sumele deloc neglijabile constituite cu titlu de cauțiune.

2. Abordări jurisprudențiale

Consultând baza de acte jurisprudențiale a Consiliului, am identificat două spețe în care acesta a fost investit cu lichidarea problemei restituirii cauțiunilor în afara termenului de trei ani de la data la care ar fi trebuit solicitată restituirea.

a) În încheierea nr. 2211 din 31 august 2021, Consiliul a reținut:

„[...] potrivit art. 61¹ alin. (5) din Legea nr. 101/2016 [...], termenul de 30 de zile de la data rămânării definitive a Deciziei CNSC nr. 1845/C6/2149 din 2 iunie 2018 s-a împlinit în data de 20 august 2018. Prin urmare, de la această dată SC [...] SRL avea dreptul de a solicita cauțiunea în discuție.

Totodată, conform alin. (8) al aceluiași articol, mai sus citat, ultimul termen legal în care SC [...] SRL avea dreptul de a transmite cererea de restituire a cauțiunii a fost 20 august 2021. Or, față de cele prezentate, Consiliul constată că cererea de restituire a cauțiunii [...], chiar dacă a fost întocmită în data de 20 august 2021, a fost comunicată la CNSC, prin e-mail și prin poștă, în data de 23 august 2021, depășind astfel termenul legal în care aceasta putea fi luată în considerare și restituită conform normelor legale citate anterior.

În susținerea celor evocate, Consiliul are în vedere sintagma «cererea de restituire se depune la Consiliu și la autoritatea contractantă», din conținutul alin. (5) al art. 61¹ din Legea nr. 101/2016, prin care legiuitorul a stabilit data de la care curge termenul de înaintare a cererii de restituire, precum și alin. (8), al aceluiași articol, care stabilește termenii și data limită de transmitere a acestei solicitări.

Legat de acest aspect, Consiliul ține seama și de faptul că societatea contestatoare nu a prezentat niciun fel de apărări în susținerea solicitării sale, deși i s-a solicitat acest lucru.

Prin urmare, având în vedere faptul că termenul stabilit de legiuitor este unul imperativ, Consiliul constată că, în acest caz, recipisa cauțiunii nu se mai poate returna contestatoarei, astfel că, în temeiul art. 26 alin. (6) din Legea nr. 101/2016, coroborat cu art. 61¹ alin. (8) din același act normativ, Consiliul va respinge solicitarea de restituire a cauțiunii, ca inadmisibilă.”

Așadar, concluzia forului administrativ de jurisdicție a fost că, expirând cei trei ani în care putea fi formulată, cererea de restituire a cauțiunii a devenit inadmisibilă, contestatorul pierzând suma de bani consemnată cu titlu de cauțiune. Din perspectiva noastră, această abordare este nu doar simplistă, ci și chestionabilă.

Prima notă critică este că admisibilitatea cererii nu depinde de curgerea celor trei ani, respectiv că cererea nu devine inadmisibilă odată cu împlinirea lor, cererea rămânând deopotrivă de admisibilă și după epuizarea termenului în discuție. Legea nr. 101/2016 nu prescrie niciun termen maximal de formulare a cererii de restituire a cauțiunii, pragul celor trei ani fiind exclusiv pentru intrarea cauțiunii în proprietatea statului, nicidecum pentru interzicerea solicitării de restituire a ei. Prin urmare, intervenind cei trei ani, soluția ar fi trebuit să fie de respingere a cererii din această cauză temporală, ca nefondată. Respingerea pe calea excepției de inadmisibilitate presupune, are ca premisă, faptul că cererea de restituire nu este recunoscută drept mijloc legal de recuperare a cauțiunii, ceea ce contrazice tocmai mecanismul instituit expres de art. 61¹ alin. (6). În consecință, nu vedem a fi incidentă excepția inadmisibilității.

O altă rezervă pe care o manifestăm față de legalitatea soluției pronunțate de organul administrativ de jurisdicție este dată de determinarea cadrului procesual – întrucât cauțiunea se constituie venit la bugetul de stat la împlinirea termenului de trei ani firesc era să fie citat, în calitate de pârât, statul român, prin Ministerul Finanțelor^[3], ca dobânditor al venitului provenit din cauțiune. Dacă acest dobânditor nu se opune restituirii ei după trecerea celor trei ani, nu vedem niciun impediment pentru admiterea cererii de restituire de către Consiliu. Acesta, în virtutea principiului disponibilității procesuale, coroborat cu imperativul imparțialității, nu poate decide în locul părților sau al statului român (care trebuie cooptat în litigiu).

Nu îmbrățișăm soluția inadmisibilității la care s-a oprit Consiliul și dintr-un alt unghi, care ține de fondul cauzei. În realitate, termenul nu era depășit, întrucât, în anul 2020, România s-a aflat în stare de urgență o perioadă de două luni, perioadă care se adaugă celor trei ani la care face trimitere art. 61¹ alin. (8). Decretul președintelui României nr. 195/2020 privind instituirea stării de urgență pe teritoriul României^[4] dispune, la art. 41 din anexa nr. 1, că prescripțiile și termenele de decădere de orice fel nu încep să curgă, iar, dacă au început să curgă, se suspendă pe toată durata stării de urgență, dispozițiile art. 2.532 pct. 9 teza a II-a C. civ. sau alte dispoziții legale contrare nefiind aplicabile. Decretul președintelui României nr. 240/2020 privind prelungirea stării de urgență pe teritoriul României^[5] reia ipoteza suspendării, la art. 62 din anexa nr. 1.

b) În încheierea nr. 3372 din 23 decembrie 2021, Consiliul a reținut:

„Cauțiunea a fost constituită în sumă de 35.000 lei, conform art. 61¹ alin. (1) lit. a) din Legea nr. 101/2016, fiind depusă la dosar recipisa de consemnare nr. [...], eliberată de CEC Bank la data de 10 august 2018.

Cererea de restituire a cauțiunii a fost transmisă de [...] SRL și autorității contractante, prin e-mail, în data de 17 decembrie 2021, ora 10:50, la adresa de e-mail contact@[...].ro, indicată în anunțul de participare simplificat din SEAP.

În soluționarea cererii de restituire a cauțiunii, Consiliul are în vedere dispozițiile art. 611 alin. (5), (6) și (8) din Legea nr. 101/2016 [...]. De asemenea, prezintă relevanță următoarele dispoziții legale:

- art. 29 din Legea nr. 101/2016 [...];
- art. 68 din Legea nr. 101/2016 [...];
- art. 634 alin. (1) C. pr. civ. [...].

^[3] A se vedea art. 155 alin. (1) pct. 1 C. pr. civ.

^[4] M. Of. nr. 212 din 16 martie 2020.

^[5] M. Of. nr. 311 din 14 aprilie 2020.

Din verificarea documentelor aflate la dosarului cauzei, Consiliul reține că, în data de 17 decembrie 2021, [...] SRL a înaintat cererea de restituire nr. 2367 din 17 decembrie 2021, atât prin e-mail, cât și prin poștă [...].

Decizia nr. 2458 [...] din data de 11 septembrie 2018, prin care s-a soluționat contestația nr. 1394 din 10 august 2018 (dosar nr. 2610/2018), a fost comunicată societății contestatoare cu adresa nr. [...] /12 septembrie 2018, primită de [...] SRL în data de 17 septembrie 2018, astfel cum rezultă din recipisa de confirmare existentă la dosarul cauzei. De la această dată, părțile aveau dreptul de a înainta plângere împotriva deciziei, în termen de 10 zile, astfel cum prevăd dispozițiile art. 29 din Legea nr. 101/2016. Din evidențele Consiliului nu rezultă depunerea vreunei plângeri împotriva deciziei Consiliului.

De asemenea, potrivit art. 61¹ alin. (5) din Legea nr. 101/2016, citat mai sus, termenul de 30 de zile de la data rămânării definitive a deciziei Consiliului nr. 2458 [...] din 11 septembrie 2018 s-a împlinit în data de 27 octombrie 2018. Prin urmare, de la această dată [...] SRL avea dreptul de a solicita cauțiunea în discuție.

Totodată, conform alin. (8) al aceluiași articol, mai sus citat, ultimul termen legal în care [...] SRL avea dreptul de a solicita restituirea cauțiunii era 27 octombrie 2021. Or, față de cele prezentate, Consiliul constată că cererea de restituire a cauțiunii a fost comunicată la Consiliu, prin email și prin poștă, în data de 17 decembrie 2021, depășind astfel termenul legal în care aceasta putea fi luată în considerare și restituită [cauțiunea] conform normelor legale citate anterior.

În susținerea celor evocate, Consiliul are în vedere dispozițiile alin. (5) al art. 61¹ din Legea nr. 101/2016, prin care legiuitorul a stabilit data de la care curge termenul de înaintare a cererii de restituire, precum și alin. (8) al aceluiași articol, care stabilește termenii și data limită de transmitere a acestei solicitări.

Având în vedere că, la expirarea termenului de 3 ani, cauțiunea se constituie venit la bugetul de stat, astfel cum stabilește în mod imperativ textul art. 61¹ alin. (8) din Legea nr. 101/2016, Consiliul nu mai poate dispune asupra acesteia.

Prin urmare, ținând seama că regimul cauțiunilor este stabilit în mod imperativ de legiuitor, cu luarea în considerare a dispozițiilor legale invocate și a Ordinului președintelui Consiliului nr. 132 din 22 decembrie 2021 privind procedura aplicată cauțiunilor pentru care nu s-au depus cereri de restituire în termenul reglementat, Consiliul va respinge solicitarea de restituire a cauțiunii, ca inadmisibilă."

Se observă, așadar, consecvența Consiliului în respingerea, ca inadmisibile, a cererilor de restituire a cauțiunilor formulate după expirarea celor trei ani, ceea ce atrage pierderea ireversibilă a sumelor consemnate drept cauțiuni (desigur, contestatorii au deschisă calea de atac, la curțile de apel, al încheierilor Consiliului).

3. Reglementări specifice ale Consiliului

Apreciem a fi de interes pentru părțile litigiilor aflate pe rolul Consiliului cunoașterea următoarelor dispoziții interne, nepublicate:

a) Ordinul președintelui Consiliului nr. 75 din 27 septembrie 2021:

„Art. 1. – Începând cu data prezentului ordin, recipisa cauțiunii în original se va elibera celui care a depus-o doar după ce încheierea de restituire, pronunțată în baza art. 61¹ alin. (7) din Legea nr. 101/2016, a rămas definitivă.

Art. 2. – După rămânerea definitivă a încheierii de restituire pronunțată în baza art. 61¹ alin. (7) din Legea nr. 101/2016, fie urmare a neformulării vreunei căi de atac, fie ca urmare a soluționării plângerii formulate împotriva acesteia, completul va elibera o copie a acesteia, cu mențiunea că este definitivă, arătându-se modul în care aceasta a rămas definitivă, precum și data rămânerei definitive.

Art. 3. – Recipisa în original împreună cu copia încheierii de restituire a cauțiunii purtând mențiunea «definitivă» se vor comunica părții care a constituit cauțiunea.”

b) Ordinul președintelui Consiliului nr. 132 din 22 decembrie 2021 (extras):

„Art. 1. – Începând cu data prezentului, personalul tehnico-administrativ de pe lângă complete va întocmi, până în data de 5 a lunii, pentru luna anterioară, o notă de inventariere urmare a verificărilor cauțiunilor depuse în conformitate cu prevederile art. 61¹ alin. (1), (2), (2¹) și (2²) din Legea nr. 101/2016 de către persoanele care s-au considerat vătămate de un act al autorității contractante și care au sesizat Consiliul prin formularea unei contestații în baza art. 8 din Legea nr. 101/2016, contestații care au fost soluționate de către membrii completului din care fac parte, și care nu au fost restituite în baza unei solicitări, conform prevederilor art. 61¹ alin. (5) și (6) și pentru care au devenit incidente prevederile art. 61¹ alin. (8) din legea antemenționată.

[...]

Art. 3. – Nota de inventariere reglementată la art. 1 se predă, în termen de 1 zi lucrătoare de la întocmire, comisiei constituite în acest sens [...].

Art. 4. – Comisia reglementată la art. (3), în data de 8 a lunii, pentru luna anterioară, va elabora, în două exemplare, procesul-verbal de predare-primire a notelor de inventariere și a anexelor către Agenția Națională de Administrare Fiscală^[6].

Art. 5. – Nota de inventariere reglementată la art. 1 se va întocmi în 2 exemplare originale, unul va fi predat de către comisie Agenției Naționale de Administrare Fiscală, un exemplar se va păstra de către Serviciul Arhivă Registratură și Bibliotecă și o copie a notei de inventariere se va depune la dosarul cauzei, în locul originalului recipisei de constituire a cauțiunii.”

Acest din urmă ordin, între altele, definește data la care decizia Consiliului a rămas definitivă și termenul de trei ani.

^[6] Referința la Agenția Națională de Administrare Fiscală își află originea în O.G. nr. 14/2007 pentru reglementarea modului și condițiilor de valorificare a bunurilor intrate, potrivit legii, în proprietatea privată a statului, M. Of. nr. 694 din 23 septembrie 2014, potrivit căreia bunurile de orice fel intrate în proprietatea privată a statului se valorifică de către Agenția Națională de Administrare Fiscală prin organele de valorificare abilitate, dacă prin lege nu se prevede altfel. Relevante sunt și Normele metodologice de aplicare a O.G. nr. 14/2007 pentru reglementarea modului și condițiilor de valorificare a bunurilor intrate, potrivit legii, în proprietatea privată a statului, aprobate prin H.G. nr. 731/2007, M. Of. nr. 254 din 16 aprilie 2009.

4. Scurte concluzii și recomandări

Contestarea presupune un efort financiar pentru persoana care recurge la această instituție procesuală administrativ-jurisdicțională, admisibilitatea contestației fiind condiționată, în primul rând, de probarea constituirii unei cauțiuni al cărei quantum este particularizat de valoarea estimată a contractului supus procedurii de atribuire. În absența aducerii dovezii constituirii cauțiunii, în interiorul termenului impus de legiuitorul delegat, contestația este invalidată.

Deopotrivă de importantă pentru contestator este nu doar îndeplinirea obligației de furnizare către Consiliu a dovezii constituirii cauțiunii, ci și exercitarea dreptului de a solicita recuperarea cauțiunii, nu mai târziu de trei ani plus 30 de zile de la data rămânerii definitive a soluției Consiliului asupra contestației. În contextul dat de art. 61¹ alin. (8) din Legea nr. 101/2016, conform căruia cauțiunea se constituie venit la bugetul de stat la împlinirea termenului de trei ani calculat de la data la care aceasta putea fi solicitată, reacția contestatorului nu trebuie să depășească acest termen, întrucât consecința imediată constă în pierderea ireversibilă a cauțiunii, după cum reiese și din cazuistica evocată mai sus. Articolul de față se dorește a fi nu doar o punere în temă a contestatorilor vizavi de intervenția depozitării de cauțiune după o anumită perioadă de timp, ci și un memento^[7]-recomandare adresat acestora de a manifesta diligență sporită în recuperarea cauțiunilor consemnate cu prilejul contestațiilor, respectiv de a nu aștepta mai mult de trei ani și 30 de zile de la soluționarea definitivă a contestațiilor pentru a formula cerere de restituire a cauțiunilor.

^[7] Ca să parafrazăm titlul unui film regizat de Christopher Nolan – <https://www.imdb.com/title/tt0209144/>.

Aspecte practice privind aplicarea hotărârii Curții de Justiție a Uniunii Europene în cauza C-282/20 de către instanțele din România

Av. dr. Mihai MAREȘ

Avocat asociat coordonator la SCPA Mareș & Mareș

Alexandra ȘINC

Colaborator SCPA Mareș & Mareș

ABSTRACT

The 21 October 2021 ruling of the Court of Justice of the European Union in case ZX (C-282/20) has generated a series of debates on the concrete way in which the Romanian courts must proceed in order to comply with the rulings of the European court.

In this article, we will give an overview of what the Court of Justice of the European Union has ruled on, with an emphasis on the important issues for our arguments (A), with further reference to the conditions that must be met so that the decision will be applicable in a case pending before the national courts (B), as well as a number of practical matters concerning its application (C).

Keywords: *right to information, criminal proceedings, CJEU judgment.*

REZUMAT

Pronunțarea de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene a hotărârii din 21 octombrie 2021, în cauza ZX (C-282/20) a generat o serie de dezbateri privind modalitatea concretă în care instanțele din România trebuie să procedeze pentru a respecta cele statuate de instanța europeană.

În cele ce urmează vom face o prezentare sumară a ceea ce a decis Curtea de Justiție a Uniunii Europene, cu accent pe aspectele importante pentru susținerile noastre ulterioare (A), pentru a ne referi apoi la condițiile ce trebuie îndeplinite pentru ca decizia să fie aplicabilă într-o cauză aflată pe rolul instanțelor naționale (B), precum și la o serie de aspecte practice privind aplicarea acesteia (C).

Cuvinte-cheie: *dreptul la informare, procedură penală, hotărâre CJUE.*

A. Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene

Curtea de Justiție a Uniunii Europene a fost sesizată de autoritățile judiciare bulgare în vederea interpretării prevederilor art. 6 alin. (3) din Directiva 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale. Potrivit acestui text de lege, statele membre se asigură că, cel târziu la prezentarea fondului acuzării în instanță, se oferă informații detaliate cu privire la acuzare, inclusiv natura și încadrarea juridică infracțiunii, precum și forma de participare a persoanei acuzate.

Sesizarea s-a făcut în condițiile în care în legislația bulgară există o etapă prealabilă judecării în fond, asemănătoare camerei preliminare din legislația noastră, destinată verificării unor aspecte formale privind urmărirea penală, neclaritățile privind formularea acuzației nu au fost invocate în această etapă, iar norma națională nu permitea remedierea lor de către procuror ulterior acestui moment.

Soluționând cererea de decizie preliminară, Curtea a statuat că art. 6 alin. (3) din Directiva 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale și art. 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene trebuie interpretate în sensul că se opun unei legislații naționale care nu prevede o cale procedurală ce permite să se remedieze după ședința preliminară într-o cauză penală neclaritățile și lacunele din conținutul rechizitoriului care aduc atingere dreptului persoanei acuzate de a i se comunica informații detaliate cu privire la acuzare.

Curtea a decis, de asemenea, că art. 6 alin. (3) din Directiva 2012/13 și art. 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene trebuie interpretate în sensul că instanța de trimitere este obligată să efectueze, în măsura posibilului, o interpretare conformă a legislației naționale privind modificarea acuzării care să permită procurorului să remedieze neclaritățile și lacunele din conținutul rechizitoriului în cadrul ședinței de judecată, protejând în același timp în mod activ și real dreptul la apărare al persoanei acuzate. Numai în cazul în care consideră că o interpretare conformă în acest sens nu este posibilă, instanța de trimitere trebuie să lase neaplicată dispoziția națională care interzice suspendarea procedurii judiciare și trimiterea cauzei la procuror pentru ca acesta să întocmească un nou rechizitoriu.

B. Condiții de aplicabilitate a deciziei Curții de Justiție a Uniunii Europene în cauzele aflate pe rolul instanțelor din România

Pentru ca hotărârea sus-menționată să fie aplicabilă într-o cauză aflată pe rolul unei instanțe naționale, trebuie, deci, în opinia noastră, să fie îndeplinite cel puțin două condiții:

- a) a fost depășită faza camerei preliminare și să ne aflăm în cursul judecării, situație în care, ca și în legislația statului care s-a adresat Curții de Justiție a Uniunii Europene (Bulgaria), potrivit legislației naționale nu se mai poate proceda la regularizarea actului de sesizare;

- b) neclaritatea acuzației afectează dreptul la apărare al inculpatului, în sensul că, nefiind clar pentru acesta ceea ce i se impută, nu își poate formula apărările în cauză;
- c) neregularitatea actului de sesizare nu a fost îndreptată în procedura camerei preliminare;
- d) instanța să nu poată pronunța, în lipsa unei clarificări a acuzației, o soluție mai favorabilă inculpatului decât restituirea cauzei la procuror.

Dacă primele două condiții nu comportă, în opinia noastră, prea multe discuții, în schimb referitor la ultimele două se impun o serie de precizări.

Astfel, referitor la semnificația celei de-a doua condiții există cel puțin două posibile interpretări.

Prima dintre acestea este în sensul că este necesar ca neregularitatea actului de sesizare să nu fi fost invocată în cameră preliminară.

Cea de a doua interpretare este în sensul că ne aflăm într-un caz de aplicare a deciziei Curții de Justiție și atunci când excepția neregularității rechizitoriului a fost invocată în faza camerei preliminare, dar fie a fost respinsă, fie rezultatul regularizării nu a fost cel așteptat, dar în cauză s-a dispus, totuși, începerea judecării^[1].

Din punctul nostru de vedere, cea de a doua soluție este cea corectă, pentru considerentele pe care le vom arăta în continuare.

Astfel, potrivit prevederilor art. 346 alin. (3) lit. a) C. pr. pen., pentru a se dispune restituirea cauzei la parchet este necesar ca rechizitoriul să fie neregulat întocmit, neregularitatea să nu fie îndreptată în procedura prevăzută de art. 345 alin. (3) C. pr. pen., iar neregularitatea să atragă imposibilitatea stabilirii obiectului sau a limitelor judecării.

Textul lasă așadar posibilitatea ca, deși actul de acuzare nu este foarte clar întocmit, putând să stabilească obiectul și limitele acțiunii penale cu care a fost investit, judecătorul să dispună începerea judecării. Pentru a explica în ce situații această ultimă condiție este îndeplinită, în hotărâri ale Instanței Supreme, citate și în doctrină, se arată, de exemplu, că *lipsa descrierii cu claritate a faptelor nu poate fi suplinită pe baza unor raționamente logice efectuate de instanță* (ICCJ, S. Pen., jcp, încheiere 1035 din 22 noiembrie 2016^[2]) sau că *modul în care s-a procedat, prin prezentarea doar a conținutului unor mijloace de probă, a pus practic judecătorul în situația de a deduce starea de fapt cu care a fost sesizat (...). Nu este rolul instanței de a corobora diferite probe menționate în rechizitoriu pentru a construi o situație de fapt care să formeze obiectul propriei sesizări* (ICCJ, S. Pen. încheierea nr. 1583 din 20 noiembrie 2015^[3]).

Așa cum se poate lesne observa, în camera preliminară claritatea acuzației este analizată mai ales din perspectiva judecătorului, deci a unui profesionist al dreptului, chemat să fie arbitru între apărare și acuzare, iar nu din perspectiva inculpatului, căruia, fie și asistat, nu i se poate pretinde un nivel similar de înțelegere a lucrurilor.

^[1] A se vedea, în acest sens, Curtea de Apel Târgu Mureș, secția penală și pentru cauze cu minori și de familie, decizia nr. 35/A din 17 ianuarie 2022, dosar nr. 942/326/2018, nepublicată.

^[2] Citată după Irina Kuglay, în M. Udroui ș.a., *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*, ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck, București, 2020, p. 1849.

^[3] Citată după T. Manea ș.a., *Camera preliminară. Practică judiciară*, Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 91-92.